

Näyttötutkinnon perusteet

**KAUPAN ESIMIEHEN  
ERIKOISAMMATTITUTKINTO  
2005**



OPETUSHALLITUS  
UTBILDNINGSTYRELSEN

DNO 35/011/2004

MÄÄRÄYS **Velvoittavana  
noudatettava**

PÄIVÄMÄÄRÄ **10.12.2004**

Voimassaoloaika  
**1.1.2005 alkaen toistaiseksi**

Säännökset, joihin toimivalta  
Määräyksen antamiseen perustuu  
**L 631/1998 13 § 2 mom**  
**A 812/1998 1 § 1 mom**

Kumoo määräyksen no 15/011/1997  
Muuttaa määräystä no

## KAUPAN ESIMIEHEN ERIKOISAMMATTITUTKINNON PERUSTEET

Opetushallituksen johtokunta on päättänyt kaupan esimiehen erikoisammattitutkinnon perusteista, joita on noudatettava 1.1.2005 lukien toistaiseksi.

Tutkintoon tai sen osaan valmistavan koulutuksen järjestäjän on laadittava ja hyväksyttävä koulutusta varten opetussuunnitelma noudattaen, mitä näissä tutkinnon perusteissa on määrätty. Ammattitaidon näytöt on järjestettävä osana valmistavaa koulutusta.

Tutkintotoimikunta, tutkinnon järjestäjä ja koulutuksen järjestäjä eivät voi jättää noudattamatta tutkinnon perusteita tai poiketa niistä.

Todistuksiin merkittävistä tiedoista ja todistusmalleista sekä henkilökohtaisten opiskeluohjelmien laatimisen perusteista määrätään erikseen.

Pääjohtaja

Kirsi Lindroos

Opetusneuvos

Anne Huhtala

## SISÄLLYSLUETTELO

1	Luku	
	NÄYTTÖTUTKINTOJEN TEHTÄVÄT JA TAVOITTEET .....	7
	1 § Näyttötutkinnot .....	7
	2 § Näyttötutkintoihin valmistava koulutus .....	7
	3 § Ammattitaidon osoittamistapojen ja tutkintasuoritusten arvioinnin yleiset perusteet .....	7
2	Luku	
	KAUPAN ESIMIEHEN ERIKOISAMMATTITUTKINNON MUODOSTUMINEN .....	8
	1 § Tutkinnon osat .....	8
3	Luku	
	KAUPAN ESIMIEHEN ERIKOISAMMATTITUTKINNOSSA VAADITTAVA AMMATTITAITO JA ARVIOINNIN PERUSTEET .....	8
	1 § Toiminnan arviointi ja suunnittelu .....	10
	a) Ammattitaitovaatimukset .....	10
	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit .....	10
	c) Ammattitaidon osoittamistavat .....	16
	2 § Toiminnan toteutus ja seuranta .....	17
	a) Ammattitaitovaatimukset .....	17
	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit .....	17
	c) Ammattitaidon osoittamistavat .....	24
	3 § Työssä oppimisen ohjaaminen .....	25
	a) Ammattitaitovaatimukset .....	25
	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit .....	25
	c) Ammattitaidon osoittamistavat .....	28
	Vapaasti valittava osa:	
	4 § Yrittäjyys .....	29
	a) Ammattitaitovaatimukset .....	29
	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit .....	29
	c) Ammattitaidon osoittamistavat .....	31



## 1 Luku

### NÄYTTÖTUTKINTOJEN TEHTÄVÄT JA TAVOITTEET

#### 1 § Näyttötutkinnot

---

Näyttötutkinnot ovat ammattitaidon hankkimistavasta riippumattomia. Koulutuksessa, työelämässä ja muutoin hankittua osaamista voidaan hyödyntää tutkinnoissa vaaditun ammattitaidon näytöissä.

Näyttötutkinnot ovat rakenteeltaan modulaarisia. Ne muodostuvat työelämästä ja sen kehittymistarpeista johdetuista tehtäväkokonaisuuksista, joille on ominaista toiminnallisen ja tiedollisen perustan yhteisyys, ammattitaidon monipuolisuus sekä työprosessin ja sen tulosten yhdentyminen. Tutkinnon osa muodostaa ammatti-pätevyyyden osa-alueen, joka voidaan erottaa luonnollisesta työprosessista itsenäisesti arvioitavaksi kokonaisuudeksi. Näytöt järjestetään ja suoritetaan joustavasti tutkinnon osa kerrallaan. Koko tutkinnon sijasta tavoitteena voi olla myös tietyn tai tiettyjen tutkinnon osien suorittaminen.

Ammattitaitovaatimusten kuvauksen perustana on pätevyystyyppitys, jonka katsotaan parhaiten soveltuvan ammattialalle. Kuvauksessa keskitytään ammatin ydintoimintojen vaatimuksiin, toimintaprosessien hallintaan ja laaja-alaiseen ammattikäytäntöön. Vaatimukset kattavat myös työelämässä tarvittavan kielitaidon ja sosiaaliset valmiudet.

#### 2 § Näyttötutkintoihin valmistava koulutus

---

Näyttötutkintoihin osallistumiselle ei muodollisesti voida asettaa koulutukseen osallistumista koskevia ennakkoehtoja. Pääsääntöisesti tutkinnot suoritetaan kuitenkin erilaisen valmistavan koulutuksen yhteydessä.

Valmistavan koulutuksen järjestäjän tulee vahvistaa opetussuunnitelma tutkintojen perusteiden mukaisesti. Koulutus ja siihen sisältyvät näytöt on jäsennettävä tutkinnon osien mukaisesti. Koulutuksen järjestäjän velvollisuutena on järjestää näytöt osana valmistavaa koulutusta. Opiskelijan velvollisuus on osallistua näyttöihin osana opintoja.

#### 3 § Ammattitaidon osoittamistapojen ja tutkintosuoritusten arvioinnin yleiset perusteet

---

Näyttöjen arviointi edellyttää järjestelmällistä aineiston keräämistä, päätöksentekoa ja dokumentointia tutkinnon suorittajan ammatillisista ja työtoimintavalmiuksista suhteessa tutkinnon perusteissa määriteltyihin ammattitaitovaatimuksiin ja arviointikriteereihin. Arvioinnin painopisteen tulee olla tekemisessä ja työssä toimimisessa. Taito tai osaaminen on arvioitava pääsääntöisesti suoraan vastaavasta työtoiminnasta.

Näyttöympäristön tulee olla todellinen tai mahdollisimman todenmukainen. Arvioinnissa tulee käyttää monipuolisesti erilaisia ja ensisijaisesti laadullisia arvioin-

timenetelmiä, kuten havainnointia, haastatteluja, kyselyjä, aikaisempia dokumentoituja näyttöjä sekä itse- ja ryhmäarviointia. Näytöt tulee järjestää tutkinnon osittain siten, että niissä voidaan arvioida ammatinhallinnan kannalta keskeisten tavoitteiden saavuttamista.

Arvioinnin kohteilla ilmaistaan osaamisen alueet, joihin arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota. Huomio tulee kiinnittää ydintaitoihin, työn perustana olevan tiedon hallintaan, työmenetelmien, työvälineiden ja materiaalien hallintaan sekä työprosessin hallintaan. Sekä arvioinnin kohteet että kriteerit johdetaan vastaavan tutkinnon osan ammattitaitovaatimuksista. Arvioinnin kohteisiin perustuvat arviointikriteerit kuvaavat ja täsmentävät eritasoisia suorituksia. Kriteereillä ilmaistaan kynnykset, joiden avulla erotellaan eritasoiset suoritukset.

## 2 Luku

### KAUPAN ESIMIEHEN ERIKOISAMMATTITUTKINNON MUODOSTUMINEN

#### 1 § Tutkinnon osat

---

Kaupan esimiehen erikoisammattitutkinto muodostuu kolmesta tutkinnon osasta. Tutkinto on valmis, kun kaikki osat on suoritettu hyväksytysti. Vapaasti valittava tutkinnon osa on Yrittäjyys.

Tutkinnon pakolliset osat ovat

- Toiminnan arviointi ja suunnittelu
- Toiminnan toteutus ja seuranta
- Työssä oppimisen ohjaaminen

Tutkinnon vapaasti valittava osa on

- Yrittäjyys

## 3 Luku

### KAUPAN ESIMIEHEN ERIKOISAMMATTITUTKINNOSSA VAADITTAVA AMMATTITAITO JA ARVIOINNIN PERUSTEET

Kaupan esimiehen erikoisammattitutkinnon ammattitaitovaatimukset kattavat vähittäiskaupan kokonaispalveluprosessin hallinnan ja avaintehtävien hoitamisen. Tutkinnon suorittaneella on laaja-alaiset taidot työskennellä joustavasti alan esimiestehtävissä sekä edellytykset ylläpitää ja kehittää ammattitaitoaan. Tutkinto soveltuu myös muiden toimialojen esimiehille sekä vastuullisissa asiantuntijatehtävissä toimiville henkilöille.

Kaupan esimiehen erikoisammattitutkinto on tarkoitettu henkilöille, jotka toimivat vähittäiskaupassa oman yksikkönsä tai osastonsa esimiehenä. Hän toimii

vastuullisesti ja velvollisuutensa tuntien yhdessä oman henkilöstön kanssa. Kaupan esimies vastaa yksikkönsä toiminnasta ja taloudellisesta kannattavuudesta sekä osallistuu liiketoiminnan suunnitteluun yhdessä esimiehensä kanssa vuorovaikutuksessa oman henkilöstön kanssa.

Tutkinnon perusteissa esitetty ammattitaito arvioidaan näytöin. Näyttöjen tulee sisältää kattavasti kaupan esimiehen tehtävien edellyttämä ammatillinen osaaminen.

Näytöt annetaan aidossa ympäristössä, esimerkiksi omassa työyhteisössä. Niitä täydennetään tarvittaessa sellaisessa ympäristössä, jossa tutkinnon edellyttämä ammattitaito voidaan arvioida mahdollisimman luotettavasti ja monipuolisesti ja jossa vaadittu ammattitaidon taso täyttyy.

Kaupan esimiehen erikoisammattitutkinto arvioidaan tutkinnon osa kerrallaan niin, että tutkinnon suorittajan ammattitaitoa verrataan tutkinnon osan ammattitaitovaatimuksiin. Näytöissä tulee ilmetä tutkinnon suorittajan valmiudet ja kyky muuntaa ja soveltaa taitojaan vaihtelevissa tilanteissa ja toimintaympäristöissä.

Kaupan esimiehen erikoisammattitutkintoon vaadittavan ammattitaidon hallinnan näyttöä varten on kullekin tutkinnon suorittajalle laadittava Opetushallituksen määräyksen mukainen henkilökohtainen näyttösuunnitelma tutkinnon perusteita noudattaen ja alan työelämään soveltaen. Osaamisen arviointi tehdään työelämän ja koulutustahojen edustajien yhteistyönä. Arvioinnin tulee sisältää perustelut tutkinnon osan hyväksymisestä tai hylkäämisestä.

Tutkinnon osien ammattitaitovaatimukset, arvioinnin kohteet ja kriteerit sekä ammattitaidon osoittamistavat on kuvattu seuraavissa luvuissa seuraavaa periaatetta noudattaen:

- Taulukon kohta a Kaupan esimiehen erikoisammattitutkinnon ammattitaitovaatimukset on muodostettu työelämän tehtävä- ja taitoalueista.
- Taulukon kohta b Arvioinnin kohteissa ilmaistaan ne ammattitaidon kannalta keskeiset osaamisalueet, joihin arvioinnissa on kiinnitettävä erityinen huomio. Arviointikriteerit puolestaan ilmaisevat, kuinka tutkinnon suorittajan on työssään suoriuduttava eli minkä tasoista osaamisen tulee olla.
- Taulukon kohta c Ammattitaidon osoittamistavat -kohdassa on määritelty tutkinnon osan näytön suorittamistapoihin, näyttöympäristöihin ja arviointimenettelyihin liittyvät vaatimukset.

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
<p><b>Tutkinnon osan suorittaja</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa seurata toimialansa kehityssuuntia ja suhteuttaa niitä omaan toimintaympäristöönsä sekä niiden perusteella arvioida ja suunnitella liiketoimintaa</li> </ul>	<p><b>Organisaation toimintaympäristön kehityksen seuraaminen ja nykytilan arviointi</b></p> <p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa arvioida oman yksikön toimintaa suhteessa annettuun strategiaan, visioon ja arvoihin</li> <li>• osaa ottaa huomioon yhteiskunnassa ja lähiympäristössä tapahtuvat muutokset</li> <li>• tunnistaa nykyiset ja mahdolliset asiakasryhmät sekä ottaa heidän tarpeensa ja odotuksensa huomioon toimintaa suunniteltaessa</li> <li>• osaa kerätä tietoa kilpailijoiden toiminnasta, arvioida niiden vaikutuksia omaan toimintaan ja ottaa ne huomioon toiminnan suunnittelussa</li> <li>• osaa hyödyntää eri tietolähteistä hankkimaansa tietoa toimintaympäristöä analysoidessaan ja suhteuttaa saatua tietoa omaan toimintaan</li> <li>• osaa suunnittelussa ottaa huomioon viranomaismääräykset ja velvoitteet.</li> </ul> <p><b>Liiketoiminnan suunnitleminen</b></p> <p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa arvioida oman yksikkönsä vahvuudet ja kehittämiskohteet sekä hyödyntää saatua tietoa liiketoiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä</li> <li>• osaa arvioida ja suunnitella yksikkönsä tuloksellisuutta ja kilpailukykyä yhdessä henkilöstön kanssa</li> <li>• osaa ennakoida liiketoimintaan vaikuttavia tekijöitä</li> <li>• osaa arvioida ja analysoida yksikkönsä liiketoimintaa yhdessä esimiehensä kanssa.</li> </ul>

	<p><b>Liiketoimintasuunnitelman laatiminen ja tavoitteiden asettaminen</b> Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa laatia yksikölleen tulevan kauden liiketoimintasuunnitelman hyödyntäen oman henkilöstön asiantuntemusta</li> <li>• osaa liiketoimintasuunnitelman perusteella laatia yksikkönsä tavoitteet ja suunnitelmat hyödyntäen oman henkilöstön asiantuntemusta</li> <li>• osaa hyödyntää taloudellisia tunnuslukuja henkilöstömäärää ja resursointia suunnitellessaan huomioiden muut yksikön toimintaan vaikuttavat tekijät</li> <li>• osaa määritellä toteuttamiseen tarvittavat toiminnalliset resurssit (henkilöstö, tilat, aika, koneet, laitteet jne.)</li> <li>• osaa viestiä tavoitteet ja toimintasuunnitelmat henkilöstölle sekä keskustella niistä vuorovaikuttaisesti.</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa arvioida ja suunnitella yksikkönsä taloutta</li> </ul>	<p><b>Taloudellisten tunnuslukujen tulkitseminen ja hyödyntäminen</b> Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa tulkita talouden tunnuslukuja ja selvittää niiden taustalla olevat tekijät ottaen huomioon eri toimialojen erot</li> <li>• osaa tulkita ja hyödyntää suunnitelmassaan omien raportointijärjestelmien tuottamaa tietoa ja suunnitella niiden edellyttämät toimenpiteet</li> <li>• osaa tarvittaessa hyödyntää asiantuntijoita.</li> </ul> <p><b>Oman yksikön budjettien toteutuksen suunnittelu</b> Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa laatia toteuttamiskelpoisen budjetin henkilöstön asiantuntemusta hyödyntäen</li> </ul>

	<ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa ennakoida toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset</li> <li>• osaa budjetitja laadittaessa ottaa huomioon liiketoimintasuunnitelman</li> <li>• osaa budjetoinnissa ottaa huomioon yksikön toiminnan ja henkilöstön osaamisen kehittämisen</li> <li>• osaa hyödyntää tietotekniikkaa budjetin suunnittelussa ja laadinnassa</li> <li>• osaa suunnitella budjettien toteutumisen seurannan</li> <li>• osaa arvioida ja suunnitella toimintaa pitkäjänteisesti.</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa arvioida ja tarvittaessa suunnitella yksikkönsä tuotevalikoimaa</li> </ul>	<p><b>Tuotevalikoiman määrittäminen</b> Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• hallitsee tuotevalikoimaan vaikuttavat tekijät sekä osaa seurata ja hankkia tietoa niistä</li> <li>• osaa selvittää oman tuotevalikoiman määräytymisen perusteet</li> <li>• osaa ennakoida kysynnän kausivaihtelut tuotevalikoiman suunnittelussa</li> <li>• osaa ottaa huomioon oman alueellisen toimintaympäristön vaikutukset tuotevalikoimaan ja suunnitella tarvittavat muutokset.</li> </ul> <p><b>Logistisen prosessin hallitseminen</b> Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa hyödyntää oman yksikön tai ketjun toiminnanohjausjärjestelmää</li> <li>• osaa hyödyntää taloudellisia tunnuslukuja tuotevalikoiman sekä tilausten suunnittelussa</li> <li>• osaa perustella henkilökunnalle, mitkä tekijät vaikuttavat tavaran toimittajia valittaessa</li> <li>• ottaa logistisen prosessin suunnittelussa huomioon eettisen, yhteiskunnallisen ja ympäristövastuullisen toiminnan</li> </ul>

	<ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa selvittää henkilökunnalle tuotteiden toimintaketjun ja vaihtoehtoiset toimitustavat</li> <li>• osaa huomioida logististen kulujen sekä verotuksen vaikutuksen toiminnan tulokseen</li> <li>• osaa jakaa vastuuta logistisen prosessin toiminnan mukaisesti.</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa arvioida ja suunnitella yksikkönsä markkinointitoimenpiteet</li> </ul>	<p><b>Yksikössä toteutettavan markkinoinnin suunnittelu</b></p> <p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa hankkia asiakastietoa eri tietolähteistä ja -järjestelmistä sekä hyödyntää saatua tietoa toiminnan suunnittelussa</li> <li>• osaa ottaa asiakkuudet huomioon kaikessa oman yksikkönsä suunnittelussa</li> <li>• osaa määritellä yksikkönsä palvelutason suhteessa tuotteisiin</li> <li>• osaa suunnitella alueellista tai ketjun markkinointia täydentävät yksikkökohtaiset myynninedistämistoimet pitkäjänteisesti</li> <li>• osaa hyödyntää varastotilannetta lyhyen tähtäimen markkinointitapahtumien suunnittelussa</li> <li>• osaa suunnitella markkinointi- ja myynninedistämistapahtumia yhdessä tavarantoimittajien ja muiden sidosryhmien kanssa</li> <li>• osaa ennakoida ja perustella esimiehelle markkinointitoimenpiteiden vaikutuksia ja niistä aiheutuvia kustannuksia</li> <li>• osaa analysoida ja hyödyntää kilpailijoiden markkinointia ja suunnitella tarvittavat omat markkinointitoimenpiteet</li> <li>• osaa suunnitella eri tapoja hankkia asiakaspalautetta</li> <li>• osaa suunnitella ja ohjeistaa reklamaatioiden hoidon oman yksikkönsä linjauksia noudattaen.</li> </ul>

	<p><b>Oman henkilöstön ottaminen mukaan markkinoinnin suunnitteluun</b></p> <p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa ohjata henkilöstöä kehittämään tuotevalikoimaa koskevaa osaamistaan sekä hankkimaan tietoa suunnitelluista markkinointi- ja myyminenestämistoimenpiteistä</li> <li>• osaa hyödyntää henkilöstön osaamisen markkinoinnin suunnittelussa ja toteutuksissa</li> <li>• osaa keskustella ketjun markkinointipolitiikasta ja -ratkaisuista henkilöstön kanssa.</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa määritellä tarvittavan henkilöstön määrän ja osaamisen</li> </ul>	<p><b>Henkilöstömäärän suunnittelu</b></p> <p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa toteuttaa yksikkönsä henkilöstön työajan suunnittelun</li> <li>• osaa suunnitella henkilöstön toimenkuvat</li> <li>• osaa määritellä taloudellisesti yksikön liikeidean mukaisen henkilöstömäärän nykytilan ja tulevaisuuden toiminnan huomioiden</li> <li>• osaa arvioida henkilöstömuutokset.</li> </ul> <p><b>Henkilöstön osaamisen arviointi ja kehittämisen suunnittelu</b></p> <p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa arvioida yksikön henkilöstön osaamisen nykytilan sekä tulevat osaamisen tarpeet</li> <li>• osaa suunnitella tarvittavat henkilöstön kehittämistoimet</li> <li>• osaa tarvittaessa käyttää apunaan asiantuntijoita.</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa arvioida ja suunnitella omaa johtamisosaamistaan</li> </ul>	<p><b>Esimiesroolin täsmentäminen</b></p> <p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa arvioida esimiesroolinsa asettamia osaamisvaatimuksia</li> <li>• osaa hankkia palautetta omasta esimiestoiminnastaan ja johtamiskäytännöstään</li> </ul>

- osaa selkeyttää henkilöstölle oman esimiesroolinsa organisaation arvojen ja pelisääntöjen mukaisesti.

### **Päivittäisjohtamisen suunnittelu**

Tutkinnon suorittaja

- osaa arvioida päivittäisen toiminnan tarvitseman henkilöstömäärän työvuorosuunnittelua hyödyntäen
- osaa arvioida yksikön päivittäisrutiineja ja suunnitella oman yksikön päivittäisen toimintatavan ottaen huomioon erilaiset tilannevaihtelut
- osaa suunnitella päivittäisen toiminnan tehokkuuden seurannan toteutuksen
- osaa hyödyntää henkilöstön toimenkuvia päivittäisen toiminnan toteutuksessa
- osaa suunnitella oman päivittäisen ajankäyttönsä
- osaa ennakoida ongelmatilanteita ja suunnitella tarvittavan tukiverkoston käytön
- osaa suunnitella oman yksikkönsä toimivan palaverikäytännön.

### **Oman johtajuuden pohtiminen**

Tutkinnon suorittaja

- osaa arvioida omaa johtajuuttaan suhteessa esimiestyön vaatimuksiin
- osaa pohtia omaa johtajuuttaan toteutettujen tutkimusten ja muun henkilöstöltä saadun palautteen perusteella
- osaa hankkia ja ottaa vastaan palautetta toiminnastaan henkilöstöltään kehittävästi ja avoimesti
- osaa suunnitella omien käytännön esimiestaitojen kehittämisohjelman saadun palautteen ja omien kehittymisalueiden pohjalta
- osaa arvioida omia johtamiseen liittyviä vuorovaikutustaitojaan.

<ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa suunnitella kehittämishankkeen</li> </ul>	<p><b>Kehittämishankkeen suunnittelu</b> Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa käyttää eri tietolähteitä kehittämishankkeen suunnittelussa</li> <li>• osaa valita esimiestoimintaan liittyvien analyysien pohjalta keskeisen kehittämiskohteen</li> <li>• osaa tehdä kirjallisen toteutettavissa olevan hankesuunnitelman yhdessä oman henkilöstön ja eri asiantuntijoiden kanssa.</li> </ul>
---	--

### c) Ammattitaidon osoittamistavat

Tutkinnon osan suorittamisessa on keskeistä, että tutkinnon suorittaja osoittaa osaavansa toimia yhdessä sekä oman henkilöstön että yhteistyökumppanien kanssa löytääkseen toiminnan ja johtamisen kannalta tuloksekkaat toimintatavat ja käytännöt. Tässä tehtävässä hänen tulee osata pohtia kriittisesti toimintaa sekä tunnistaa organisaationsa ja oman työyhteisönsä vahvuusalueita ja kehittämistarpeita. Tutkinnon suorittajan tulee kyetä tuomaan oma asiantuntemuksensa ja vastuualueensa näkemykset oman yksikkönsä toiminnan suunnitteluun, ja hänen tulee osata sitouttaa henkilöstönsä niihin. Hänellä on myös avoin ja selkeä käsitys oman johtamisosaamisensa kehittämistarpeista ja tavoitteista, ja hän osoittaa sitoutuvansa tavoitteelliseen itsensä kehittämiseen.

Ammatillisen osaamisen näyttö rakentuu seuraavasti:

#### 1. Näyttöaineiston kokoaminen

Tutkinnon osan suorittaja osoittaa käytännön johtamistilanteissa tutkinnon osan eri alueilla oman osaamisensa, josta arvioijat antavat arviointinsa. Arvioinnit kootaan näyttöaineistoon. Aineistoon voidaan liittää dokumentteja, jotka arvioituina täydentävät johtamistilanteiden näyttöjä.

Tutkinnon osan suorittaja laatii kehittämisprojektin suunnitelman ja esittelee sen projektin kannalta keskeisille henkilöille sekä liittää näyttöaineistoon kokonaisuudesta saamansa työelämän arvioijien arvioinnin.

Tutkinnon osan suorittaja laatii johtamistaidoistaan arvioinnin ja kehittämissuunnitelman sekä kuvauksen sen tuottamisesta.

#### 2. Näyttöaineiston esittäminen ja näyttökeskustelu, jossa tutkinnon suorittaja ja näyttöä vastaanottavat asiantuntijat yhdessä keskustelevat ja arvioivat tuotettujen näyttöaineistojen pohjalta suorittajan ammattitaitoa ja ammatillista kypsyysyttä.

Arviointi toteutetaan työnantaja-, työntekijä- ja kouluttajatahojen yhteistyönä. Olennainen osa arviointia on tutkinnon suorittajan tekemä itsearviointi.

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
<p><b>Tutkinnon osan suorittaja</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa johtaa, arvioida ja kehittää yksikkönsä liiketoimintaa</li> </ul>	<p><b>Oman yksikön toiminnan johtaminen ja seuranta</b></p> <p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa ohjata ja toteuttaa annettua strategiaa, visiota ja arvoja yhdessä henkilöstön kanssa</li> <li>• osaa ottaa huomioon yhteiskunnassa ja lähiympäristössä tapahtuvat muutokset</li> <li>• osaa johtaa toimintaa ottaen huomioon asiakasryhmien tarpeet ja odotukset</li> <li>• osaa johtamisessa reagoida kilpailijoiden toimintaan</li> <li>• noudattaa viranomais määräyksiä ja opastaa tarvittaessa henkilökuntaa</li> <li>• tuntee oman yksikkönsä turvallisuussuunnitelman ja osaa toteuttaa sitä yhdessä oman henkilökuntansa kanssa.</li> </ul> <p><b>Liiketoiminnan johtaminen</b></p> <p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa hyödyntää oman yksikkönsä vahvuuksia liiketoiminnan toteutuksessa sekä kehittää havaittuja todettuja heikkouksia yhdessä henkilökuntansa kanssa</li> <li>• osaa johtaa yksikkönsä tuloksellisuutta ja kilpailukykyä parantavaa toimintaa yhdessä henkilöstön kanssa</li> <li>• osaa johtaa yksikön liiketoimintaa yhdessä esimiehensä ja oman henkilöstön kanssa.</li> </ul> <p><b>Liiketoimintasuunnitelman toteutuksen johtaminen ja tavoitteiden seuranta</b></p> <p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa johtaa yksikkönsä liiketoimintasuunnitelman toteutusta vuorovai-</li> </ul>

	<p>kutuksessa oman henkilöstön kanssa</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa toiminnassaan hyödyntää henkilöstön osaamista vahvistaen työmotivaatiota sekä sitoutumista</li> <li>• osaa seurata ja ennakoida tulevaa toimintaa, seurata poikkeamia, analysoida niitä ja puuttua joustavasti olennaisiin poikkeamiin</li> <li>• osaa seurata taloudellisia tunnuslukuja ja reagoida tarvittaessa poikkeamiin päivittäisin toimenpitein</li> <li>• osaa seurata tarvittavaa henkilöstömäärää liiketoimintasuunnitelman perusteella</li> <li>• osaa seurata liiketoimintasuunnitelman toteutusta ja tarkentaa asetettuja tavoitteita</li> <li>• osaa luoda omalla esimerkillään avoimen ja luottamuksellisen työilmapiirin.</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa johtaa ja seurata yksikkönsä taloutta</li> </ul>	<p><b>Yksikön toiminnan taloudellisuuden ohjaus ja seuranta</b> Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa hyödyntää organisaation omia raportointijärjestelmiä oman yksikkönsä johtamisessa</li> <li>• osaa seurata toimintaa vastaavan yrityksen tai alan tunnuslukuihin ja hyödyntää saamaansa tietoa oman yksikkönsä kehittämiseen</li> <li>• osaa reagoida poikkeamiin sekä muutoksiin ja määritellä tarvittavat uudet toimenpiteet</li> <li>• osaa analysoida ja raportoida omalle esimiehelle ja johtoryhmälle yksikön toiminnasta ja taloudellisesta tilanteesta</li> <li>• osaa viestiä säännöllisesti omalle henkilökunnalle tuloksen ja kannattavuuden kehityksestä ja niihin vaikuttaneista tekijöistä sekä määritellä tarvittavat toimenpiteet yhdessä henkilöstön kanssa.</li> </ul>

	<p><b>Yksikön toiminnan taloudellisuuden kehittäminen</b> Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa toteuttaa ja kehittää toiminnan taloudellisuutta kehittäviä yhteisiä toimintatapoja ja puuttua poikkeamiin</li> <li>• osaa ohjata henkilöstöään talouden tietojärjestelmien käytössä ja niiden tuottaman tiedon hyödyntämisessä.</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa johtaa yksikkönsä tuotevalikoimaa</li> </ul>	<p><b>Tuotevalikoiman johtaminen</b> Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa yhdessä henkilöstön kanssa seurata tuotevalikoimaa ja reagoida muutoksiin</li> <li>• osaa jakaa tuotevalikoiman mukaisesti vastuuta tuoteryhmittäin omalle henkilöstölleen</li> <li>• osaa ottaa huomioon tuotevalikoiman kysynnän kausivaihtelut ja alueelliset tekijät</li> <li>• osaa reagoida toimintaympäristössä tapahtuvien muutoksien vaikutuksiin tuotevalikoimaan</li> <li>• osaa reagoida kysynnän muutoksiin ja tehdä tarvittavat toimenpiteet</li> <li>• osaa viestiä esimiehelleen yksikkönsä tuotevalikoimasta saamansa palautteen sekä kannustaa myös henkilökuntaansa toiminnan arviointiin.</li> </ul> <p><b>Logistisen prosessin johtaminen</b> Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa hyödyntää oman yksikön tai ketjun toiminnanohjausjärjestelmää logistisen prosessin johtamisessa</li> <li>• osaa hyödyntää taloudellisia tunnuslukuja tuotevalikoiman sekä tilausten seurannassa</li> <li>• osaa valita tehokkaimman tuotteiden toimitusketjun ja käyttää tarvittaessa vaihtoehtoisia toimitustapoja</li> <li>• osaa seurata logististen kulujen sekä verotuksen vaikutusta tuloksellisessa toiminnassa ja puuttua poikkeamiin</li> </ul>

	<ul style="list-style-type: none"> <li>• toimii työssään eettisesti sekä yhteiskunta- ja ympäristövastuullisesti kannustaen omaa henkilöstöään samanlaiseen toimintaan</li> <li>• osaa jakaa tietoa logistisen ketjun toiminnasta omalle henkilökunnalleen</li> <li>• osaa jakaa vastuuta logistisen prosessin toiminnan mukaisesti ja seurata henkilöstön toimintaa.</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa johtaa yksikkönsä markkinointitoimenpiteitä</li> </ul>	<p><b>Yksikössä toteutettavan markkinoinnin johtaminen</b></p> <p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa toteuttaa ketjun suunnitellut markkinointi- ja myyninedistämistoimenpiteet</li> <li>• osaa toteuttaa ketjun markkinointia täydentävät kauppakohtaiset myyninedistämistoimenpiteet</li> <li>• osaa toteuttaa konseptin mukaisen markkinoinnin visuaalisen ilmeen</li> <li>• osaa käyttää myymälää markkinoinnin ja mainonnan välineenä yhdessä henkilöstön kanssa</li> <li>• osaa seurata ja analysoida kilpailijoiden markkinointitoimenpiteitä ja reagoida toimintaympäristöön kannattavasti</li> <li>• osaa johtaa ja seurata yksikkönsä markkinointi- ja mainosbudjetin toteutumista</li> <li>• osaa lyhyen tähtäimen tapahtumien suunnittelussa ottaa huomioon varastoseurannan</li> <li>• osaa hyödyntää tavarantoimittajia ja muita sidosryhmiä markkinointitapahtumien toteutuksessa</li> <li>• osaa seurata, että henkilöstö toimii eri tehtävissään kuluttajansuojalainsäädännön mukaisesti</li> <li>• osaa seurata ja analysoida markkinoinnin hyötyjä ja tulosta sekä analysoida aiheutuneita kustannuksia</li> </ul>

- osaa seurata ja analysoida eri markkinointitoimien vaikutuksia ja ottaa ne huomioon seuraavalla suunnittelukaudella.

### **Oman henkilöstön ottaminen mukaan markkinoinnin toteutukseen**

Tutkinnon suorittaja

- osaa perustella vuorovaikutteisesti henkilöstölle ketjun markkinointipolitiikan ja -ratkaisut
- osaa tiedottaa säännöllisesti ja systemaattisesti omalle henkilöstölleen markkinointitoimista
- osaa hyödyntää käytännön toiminnassa henkilöstön osaamisen markkinoinnin eri osa-alueilla
- osaa toteuttaa markkinointitoimenpiteitä yhdessä henkilöstön kanssa
- osaa seurata reklamaatioiden hoitoa yksikön sovittujen linjausten mukaisesti.

### **Asiakasmarkkinoinnin johtaminen**

Tutkinnon suorittaja

- osaa seurata asiakastietoa eri tietolähteistä ja välittää sitä eteenpäin organisaatiossa
- osaa johtaa markkinointia syventäen nykyisiä asiakassuhteita ja luoden uusia asiakkuuksia yhdessä oman henkilöstön kanssa
- hallitsee henkilökohtaisen myyntityön sekä yksikkönsä sisällä että eri sidosryhmiin päin
- osaa hankkia ja hyödyntää asiakaspalautetta järjestelmällisesti sekä määritellä jatkotoimet ja aikataulun tarvittavalle toiminnalle ja seurannalle
- osaa seurata reklamaatioiden hoitoa oman yksikkönsä linjauksia noudattaen.

<ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa seurata tarvittavaa henkilöstömäärää ja osaamisen kehittymistä</li> </ul>	<p><b>Työnantajan vastuiden ja velvollisuuksien tunteminen</b></p> <p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa toimia omassa esimiestyössään esimiehen vastuiden ja velvollisuuksien mukaisesti</li> <li>• osaa omassa yksikössään toimia voimassa olevan työlainsäädännön, työehtosopimuksen ja työsuojelumääräysten mukaisesti.</li> </ul> <p><b>Henkilöstömäärän toteutumisen seuranta</b></p> <p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa seurata oman henkilöstön työajan toteutumista ja arvioida tehtyä työaika suhteessa toiminnan tuloksellisuuteen ja kannattavuuteen</li> <li>• osaa tarvittaessa täsmentää henkilöstön toimenkuvia</li> <li>• osaa seurata henkilöstömuutoksia ja ryhtyä oikea-aikaisesti toimenpiteisiin.</li> </ul> <p><b>Henkilöstön osaamisen kehittämisen johtaminen</b></p> <p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa seurata yksikön henkilöstön osaamisen kehittymistä, verrata sitä suunnitelmiin sekä ryhtyä tarvittaessa toimenpiteisiin</li> <li>• osaa toteuttaa suunnitellut henkilöstön kehittämistoimet hyödyntäen eri asiantuntijoita</li> <li>• osaa eri kannustejärjestelmiä hyödyntämällä ylläpitää ja kehittää myönteistä ja toimivaa työyhteisöä.</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa johtaa ja kehittää yksikkönsä päivittäistä toimintaa</li> </ul>	<p><b>Esimiesroolin täsmentäminen</b></p> <p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa toimia esimiesasemaansa liittyvien oikeudellisten ja moraalisten velvoitteiden ja vastuiden mukaisesti</li> <li>• osaa luoda avoimen vuorovaikutuksen ja ymmärtää ihmisten erilaisuuden</li> </ul>

- osaa omalla johtamisellaan tukea henkilöstöään muutostilanteissa
- osaa kehittää esimiesroolissaan tarvittavaa osaamista hankkimansa palautteen mukaan.

### **Päivittäisjohtaminen**

Tutkinnon suorittaja

- osaa johtaa ja seurata päivittäisrutiinien toteuttamista ja puuttua tarvittaessa ongelmakohtiin
- osallistuu tarvittaessa päivittäiseen työskentelyyn oman henkilöstön kanssa
- osaa seurata markkinointitoimien toteutumista
- osaa antaa rakentavaa palautetta henkilökunnalle yksikön toiminnasta ja tuloksesta sekä päivittäisistä tehtävistä
- osaa luoda viihtyisän ja tuottavan työilmapiirin
- osaa yhdessä henkilöstön kanssa varmistaa asiakastyytyväisyyden
- osaa toiminnallaan sitouttaa ja motivoida henkilökuntaansa hyviin suorituksiin sekä henkilökohtaisen osaamisen ylläpitoon ja kehittämiseen
- osaa viestiä ja perustella oikea-aikaisesti muutostilanteissa
- osaa toimia yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa
- osaa järjestellä ennalta tiedetyt sairaus- ym. poissaolot sekä selviytyä odottamattomista tilanteista
- osaa ongelmatilanteissa käyttää hyödyksi tukiverkostoa
- osaa toteuttaa sovitun palaverikäytännön
- osaa viestiä oman äidinkielensä (suomi tai ruotsi) lisäksi yhdellä vieraalla kielellä yleisimmin tois-  
tuovissa palvelutilanteissa.

	<p><b>Oman johtajuuden kehittäminen</b> Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa kehittää omaa johtajuuttaan suhteessa esimiestyön vaatimuksiin</li> <li>• osaa kehittää omia johtamiskäytäntöjään saamansa palautteen perusteella</li> <li>• osaa toteuttaa omaa johtamisvalmiuksien kehittämisohjelmaa</li> <li>• osaa kehittää omia johtamiseen liittyviä vuorovaikutustaitojaan.</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa toteuttaa kehittämishankkeen.</li> </ul>	<p><b>Kehittämishankkeen toteuttaminen</b> Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa organisoida ja käynnistää kehittämishankkeen toteutuksen hyödyntäen eri asiantuntijoita</li> <li>• osaa johtaa kehittämishankkeen toteuttamista sitouttaen eri toteutusosapuolet kehittämistyöhön</li> <li>• osaa antaa monipuolista palautetta kehittämishanketta toteuttaneelle ryhmälle toteuttamiseen liittyneistä toimenpiteistä</li> <li>• osaa tehdä kirjallisen yhteenvedon kehittämishankkeen suunnitelman pohjalta sekä jatkosuunnitelman</li> <li>• osaa arvioida kriittisesti kehittämisprojektin toteutumista ja määritellä jatkokehittämisen kohteet, toiminnot ja resurssit</li> <li>• osaa raportoida hankkeen toteutuksen kirjallisesti ja suullisesti.</li> </ul>

### c) Ammattitaidon osoittamistavat

Tutkinnon osan suorittamisessa on keskeistä, että tutkinnon suorittaja osaa johtaa oman työyhteisönsä toimintaa ja kehittämissuunnitelmien toteutusta tehokkaasti. Hän pystyy johtamaan tuloksellisesti kehittämishanketta. Hän osaa seurata hankkeen etenemistä, arvioida toiminnan tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta sekä osoittaa oppivansa kokemuksista.

Ammatillisen osaamisen näytöt rakentuvat seuraavasti:

#### 1. Näyttöaineiston kokoaminen

Tutkinnon osan suorittaja osoittaa päivittäisissä tilanteissa oman johtamisosaamisensa, joista työelämän arvioijat antavat arviointinsa. Arvioinnit

kootaan näyttöaineistoksi. Päivittäisten johtamistilanteiden lisäksi näyttöaineistoon voidaan liittää dokumentteja, jotka arvioituina täydentävät em. näyttöjä.

Tutkinnon osan suorittaja laatii kehittämisprojektin toteutuksen ja tulosten kuvauksen sekä arvion, miten kehittämistä jatketaan, esittää ne ja liittää kokonaisuudesta näyttöaineistoon työelämän arvioijien laatiman arvioinnin. Tutkinnon osan suorittaja laatii myös henkilökohtaisen johtamisosaamisen kuvauksen ja kehittymisen jatkosuunnitelman.

2. Näyttöaineiston esittäminen ja näyttökeskustelu, jossa tutkinnon suorittaja ja näyttöä vastaanottavat asiantuntijat yhdessä arvioivat tuotettujen näyttöaineistojen pohjalta suorittajan ammattitaitoa ja ammatillista kypsyystä.

Arviointi toteutetaan työnantaja-, työntekijä- ja kouluttajatahojen yhteistyönä. Olennainen osa arviointia on tutkinnon suorittajan tekemä itsearviointi.

### 3 § Työssä oppimisen ohjaaminen

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
<p><b>Tutkinnon osan suorittaja</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa selvittää työtehtävässä tai ammatillisessa tutkinnossa tarvittavan osaamisen</li> </ul>	<p><b>Työtehtävän tai tutkinnon vaatiman osaamisen tunnistaminen</b></p> <p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa selvittää oppijalle työkokonaisuuden ja sen yhteydet muuhun työpaikan kokonaisuuteen</li> <li>• osaa selvittää oppijalle, mitä erilaista osaamista työtehtävässä tarvitaan</li> <li>• osaa selvittää, mitä osaamista ammattitutkinnon perusteet sen suorittajalta edellyttävät</li> <li>• osaa selvittää oppijalle, mihin suuntaan työtehtävään liittyvä osaaminen kehittyy lähitulevaisuudessa.</li> </ul> <p><b>Nykyisen osaamisen tunnistaminen</b></p> <p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa tehdä erilaisia selvityksiä työntekijöiden ammatillisesta osaamisesta</li> <li>• osaa käyttää valmiiksi suunniteltuja ammattitaidon kartoitusvälineitä, esim. lähtötasokartoituslomakkeita ja testejä.</li> </ul>

	<p><b>Oppimistarpeen tunnistaminen</b> Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa arvioida ja tehdä erilaisia selvityksiä työntekijän ammatillisesta osaamisesta</li> <li>• osaa käyttää valmiiksi suunniteltuja ammattitaitokartoituksen välineitä, esim. lomakkeita ja testejä</li> <li>• osaa arvioida tehdyn kartoituksen perusteella oppijan osaamista ja ammatillista kasvua kehittäviä toimenpiteitä.</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa suunnitella ja organisoida oppimisprosessin</li> </ul>	<p><b>Erilaisten työssä oppimisprosessien organisointi</b> Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa suunnitella oppijan ammatillis- ta kasvua tukevan oppimisprosessin ja siihen liittyvät toimet erilaisissa työssä oppimisen muodoissa</li> <li>• osaa sopia työssä oppimiseen liitty- västä yhteistyöstä ja organisoinnista, vastuista ja velvollisuuksista eri tahojen (mm. oma organisaatio, oppilaitokset) kanssa</li> <li>• osaa valita sopivia työssä oppimisen muotoja uudelle työtoverille yhdessä hänen kanssaan</li> <li>• osaa tehdä konkreettisen, toteutet- tavissa olevan oppimissuunnitelman</li> <li>• osaa opastaa perehdyttäjiä ja työn- opastajia erilaisten oppimis- tilanteiden suunnittelussa</li> <li>• osaa tiedottaa organisaatiossaan työssä oppimiseen liittyvistä järjestelyistä ja toimenpiteistä</li> <li>• osaa toimia vuorovaikutuksessa oman työpaikkansa esimiesten ja vertaistensa kanssa.</li> </ul> <p><b>Työssä oppimiseen liittyvän lainsäädännön hallitseminen</b> Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa noudattaa työssä oppimiseen liittyvää, mm. ammatillista koulu-</li> </ul>

	<p>tusta ja työsuojelua koskevaa lainsäädäntöä</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa opastaa oppijan perehdyttäjiä ja työnopastajia em. lainsäädännön noudattamiseen</li> <li>• osaa noudattaa työnantajaa ja työntekijöitä koskevaa lainsäädäntöä.</li> </ul> <p><b>Työssä oppimisen ohjaajana toimiminen</b></p> <p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa opastaa ja kouluttaa perehdyttäjiä ja työnopastajia erilaisten oppimistilanteiden suunnittelussa sekä opetusmenetelmien valinnassa</li> <li>• osaa käyttää ohjauksellisia menetelmiä työssä oppimisen tukena</li> <li>• osaa luoda ohjaustilanteisiin myönteisen ja luottamuksellisen ilmapiiirin myös hankaliksi koetuissa oppimistilanteissa</li> <li>• osaa ohjauksessa ottaa huomioon oppijoiden erilaisuuden ja heidän erilaiset oppimistyykinsä.</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa arvioida työssä oppijan osaamista ja laatia suunnitelman jatkokehittämiseksi</li> </ul>	<p><b>Työssä oppimisen arvioiminen</b></p> <p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa laatia työssä opitun arviointiin tehtäviä</li> <li>• osaa arvioida työssä opittua monipuolisista, pääosin laadullisista menetelmistä tarvittaessa yhdessä työssäoppijan esimiehen kanssa</li> <li>• osaa laatia suunnitelman ja jatko- toimet osaamisen jatkokehittämistä varten.</li> </ul> <p><b>Näyttötutkinnon arvioiminen</b></p> <p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa laatia ammattitutkintoja varten monipuolisia, työssä tehtäviä näyttöjä, joissa tutkinnon suorittaja voi osoittaa tutkinnon perusteiden mukaisen osaamisensa</li> <li>• osaa arvioida ammattitutkinnon</li> </ul>

	<p>näyttöjä tutkintojen perusteiden mukaisesti ja perustella oman kantansa arvioinnissa</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa kannustaa tutkinnon suorittajaa rakentamaan itsearviointiin</li> <li>• osaa osallistua tutkintojen näyttökeskusteluihin ja antaa ja tarvittaessa neuvotella arviointipäätöksestä.</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa arvioida ja kehittää omaa työtään ja ammattitaitoaan.</li> </ul>	<p><b>Oman työn ja toiminnan laadun kehittäminen</b> Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa arvioida suunnittelu-, ohjaus- ja koulutusosaamistaan ja kantaa vastuuta taitojensa ylläpitämisestä ja kehittämisestä</li> <li>• osaa toimia työläinsäädännön ja alan työehtosopimuksen mukaisesti</li> <li>• osaa aktiivisesti seurata omien toimintaprosessiensa laatua ja ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin</li> <li>• osaa avoimesti ja arvioiden ottaa vastaan saamaansa palautetta työssä oppimisen ohjaajana toimimisestaan.</li> </ul> <p><b>Tiedon hankinta, hallinta ja välittäminen</b> Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa käyttää tietolähteitä hankkiakseen monipuolista työssä oppimiseen liittyvää tietoa</li> <li>• osaa soveltaa ja muokata hankkiamaansa tietoa ja välittää sitä eri sidosryhmien käyttöön.</li> </ul>

### c) Ammattitaidon osoittamistavat

Tämän tutkinnon osan suorittamisessa on keskeistä, että tutkinnon suorittaja osaa toimia työssä oppimisen ohjaamiseen liittyvissä tilanteissa.

Tutkinnon suorittaja osoittaa osaavansa laatia työssä oppijoille organisaation toimintaa ja kehittymistä tukevia oppimisohjelmia, seurata niiden toteutumista ja arvioida oppimista sekä kehittää omaa ohjausosaamistaan.

Ammatillisen osaamisen näytössä keskeistä on työssä oppimisen ohjaamiseen liittyvissä tilanteissa toimiminen, joissa tutkinnon edellyttämä ammattitaito pystytään arvioimaan. Näyttöä voidaan täydentää keskusteluissa ja haastatteluissa.

Näyttöympäristöjä valittaessa on varmistettava, että näytöt voidaan antaa luotettavasti ja monipuolisesti ja että niissä vaadittu ammattitaidon taso täyttyy.

Keskeinen osa näyttöä on oman toimialan ja ohjauksen asiantuntijoiden kanssa käytävä näyttökeskustelu, jossa tutkinnon suorittaja ja näyttöä vastaanottavat asiantuntijat yhdessä keskustelevat ja arvioivat tuotettuja dokumentteja sekä arviointien pohjalta tutkinnon suorittajan ammattitaitoa ja ammatillista kypsyä. Myös oman ammattitaidon ja oman kehittymisen sekä tulevaisuuteen varautumisen tarkastelu ovat näytössä keskeisiä.

Arviointi toteutetaan työnantaja-, työntekijä- ja kouluttajatahojen yhteistyönä. Olennainen osa arviointia on tutkinnon suorittajan tekemä itsearviointi.

#### 4 § Yrittäjyys

Tutkinnon suorittaja voi liittää yrittäjyyden osaksi tutkintoaan. Tämän vapaasti valittavan tutkinnon osan ammattitaitovaatimukset, arvioinnin kohteet ja kriteerit edellyttävät seuraavaa:

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
<p><b>Tutkinnon osan suorittaja</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>osaa arvioida henkilökohtaisia mahdollisuuksiaan ja valmiuksiaan toimia mahdollisesti alan yrittäjänä</li> </ul>	<p><b>Omien yrittäjävalmiuksien arvioiminen</b></p> <p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>tietää, millaiset henkilökohtaiset valmiudet tukevat yrittäjänä menestymistä ja pystyy tältä pohjalta erittelemään arvojaan sekä arvioimaan omia valmiuksiaan toimia yrittäjänä</li> <li>osaa laatia itselleen asiantuntijoiden opastuksella kehityssuunnitelman yrittäjänä toimimiseksi.</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>osaa tarkastella alaa ja sen tarjoamia mahdollisuuksia yritystoiminnan käynnistämiseen sekä yrittäjänä toimimisen riskejä</li> </ul>	<p><b>Yrityksen toimintaedellytysten selvittäminen</b></p> <p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>on tutustunut toimialaan niin, että osaa tarkastella sen tulevaisuuden näkymiä ja kehitystä sekä markkinoiden mahdollisuuksia oman yritystoiminnan käynnistämisen kannalta</li> <li>osaa tarkastella oman mahdollisen yrityksensä toiminnan tuloksellisuutta ja kannattavuutta eli elättääkö yritys</li> </ul>

	<ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa tarkastella yrittäjyyttä yrittäjän toiminnan vastuiden ja velvoitteiden näkökulmasta</li> <li>• osaa tarkastella yrittäjyyttä myös työnantajana toimimisen näkökulmasta.</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>• tuntee erilaisia yritystoiminnan aloitustapoja ja -muotoja ja osaa kehittää karkean liikeidean omalle yritykselleen</li> </ul>	<p><b>Liikeidean laadinta</b> Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa vertailla vaihtoehtoisia tapoja käynnistää yritystoimintaa ja osaa keskustella asiantuntijoiden kanssa oman mahdollisen yritystoimintansa vaihtoehdoista</li> <li>• osaa yhdessä asiantuntijoiden kanssa kehittää yritykselleen karkean liikeidean ja tietää, millaisia taloudellisia, tuotannollisia ja henkisiä resursseja mahdollisen yritystoiminnan aloittaminen vaatii</li> <li>• osaa asiantuntijoiden kanssa arvioida yritysideoita onnistumisen mahdollisuuksia.</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa luoda asiakas- ja sidosryhmäsuhteita</li> </ul>	<p><b>Asiakas- ja sidosryhmäsuhteiden luominen</b> Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa pohtia vaihtoehtoja ja mahdollisuuksien mukaan rakentaa yrityksen jatkuvuuden kannalta merkittäviä asiakas- ja sidosryhmäsuhteita</li> <li>• osaa hahmotella em. kumppanien kanssa sopimuksia asiantuntijapalveluja hyödyntäen.</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa toimia yritystoiminnan talouden tärkeimpiä periaatteita noudattaen</li> </ul>	<p><b>Taloudellinen toiminta</b> Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa valita yrityksen kannattavuuteen vaikuttavia toimia ja hinnoitella palveluja myös markkinalähtöiset tekijät huomioiden</li> <li>• osaa tulkita yrityksen tilinpäätöstä pääomien, varallisuuden, maksukykyyn ja tuloksen suhteen sekä pohtia taloudellisen toiminnan</li> </ul>

	<p>kehittämismahdollisuuksia tarvittaessa yhteistyössä asiantuntijoiden kanssa</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa laatia yritykselleen karkean tulosenusteen ja hankkia asiantuntijapalveluja verotuskysymysten ratkaisemiseen.</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa käyttää asiantuntijapalveluja.</li> </ul>	<p><b>Asiantuntijapalvelujen käyttö</b> Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa hakea yrityksen perustamisessa ja toiminnan eri vaiheissa tarvitsemaansa tietoa ja asiantuntijapalvelua.</li> </ul>

### c) Ammattitaidon osoittamistavat

Tutkinnon osan suorittamisessa on keskeistä, että tutkinnon suorittaja osaa arvioida omia valmiuksiaan toimia yrittäjänä. Hän osaa tarkastella yritystoiminnan menestymisedellytyksiä, laatia mahdollisen yrityksensä toiminnalle liikeidean ja laskea, kannattaako ajateltu toiminta ja elättääkö se yrittäjän. Hän osaa hyödyntää erilaisia verkostoja ja asiantuntijapalveluita yritystoimintaa harkitessaan ja aloittaessaan.

Tutkinnon osan näyttö rakentuu oman yrityksen alustavasta liikeideasta täydennettynä toiminnan edellytyksiä ja riskejä kartoittavilla selvityksillä, tuotoksilla ja laskelmilla. Näyttöön kuuluu myös toiminta em. prosessin aikana. Toiminta dokumentoidaan ja dokumenttien yhteyteen liitetään työelämän arvioijien arvioinnit. Tärkeä osa näyttöä on myös tutkinnon suorittajan henkilökohtainen arvio ja kehityssuunnitelma omista mahdollisuuksistaan ja valmiuksistaan toimia yrittäjänä.

Näyttöä syvennetään asiantuntijoiden kanssa käytävällä arviointikeskustelulla, jossa dokumenttien ja arviointien pohjalta tarkennetaan ja täsmennetään yrittäjäksi aikovan kykyä toimia yrittäjänä ja valmiuksia tehdä ratkaisuja yritystoiminnan mahdollisesta aloittamisesta.

Arviointi suoritetaan elinkeinoelämän osapuolten, yrittäjyyden asiantuntijoiden ja koulutuksen edustajien yhteistyönä. Tärkeä osa arviointia on tutkinnon suorittajan itsearviointi.